

فهرست

۶.....	مقدمه
۷.....	فصل ۱ مقدمه، تعریف جایگاه و خدمات داروساز در داروخانه شهری
۴۲.....	فصل ۲ کار با منابع اطلاعات دارویی پر کاربرد
۵۸.....	فصل ۳ داروهای قلبی - عروقی
۱۳۹.....	فصل ۴ داروهای گوارشی
۱۶۷.....	فصل ۵ داروهای عفونی
۲۴۴.....	فصل ۶ داروهای تنفسی
۲۶۵.....	فصل ۷ داروهای غدد درون‌ریز
۲۹۸.....	فصل ۸ داروهای هورمونی
۳۰۹.....	فصل ۹ داروهای ضددرد و بی‌حس‌کننده موضعی
۳۲۲.....	فصل ۱۰ داروهای روماتولوژی
۳۳۵.....	فصل ۱۱ داروهای مورد استفاده در پوکی استخوان استئوآرتریت
۳۵۳.....	فصل ۱۲ داروهای کموتراپی
۳۷۰.....	فصل ۱۳ داروهای مورد استفاده در کم‌خونی‌ها و فاکتورهای مؤثر بر رشد سلول‌های خونی
۳۸۰.....	فصل ۱۴ داروهای اعصاب و روان
۴۰۲.....	فصل ۱۵ داروهای مغز و اعصاب
۴۳۳.....	فصل ۱۶ داروهای پوست
۴۴۵.....	منابع

مقدمه، تعریف جایگاه و خدمات

داروساز در داروخانه شهری

در فصل پیش رو مطالبی از قبیل تعریف نسخه، مقدمات کار در داروخانه شهری، شرح کلی خدمت داروساز و فرآیند کلی کار در داروخانه مورد بحث قرار خواهد گرفت.

■ جایگاه و خدمات داروساز در داروخانه شهری

از آن جایی که جمعیت کل جهان روزبه‌روز در حال افزایش است، خدمات دارویی، پزشکی و بهداشتی برای بهبود وضعیت سلامت برای این جمعیت روز افزون ناکافی می‌باشد. برای دستیابی به هدف مشترک پیشگیری از بیماری و ارتقای سلامت، نیاز به مشارکت همه متخصصان وجود دارد.

داروسازان در دسترس‌ترین عضو سیستم سلامت برای عموم هستند و بیماران برای دسترسی به خدمات داروساز نیازی به وقت ملاقات ندارند. مزایای دریافت خدمات مستقیم بیمار از داروساز در نتایج بالینی و اقتصادی به خوبی ثابت شده است. سالانه، به‌طور متوسط، بیماران هفت‌برابر بیشتر از پزشک عمومی و تقریباً سه برابر بیشتر از متخصصان خود به داروخانه مراجعه می‌کنند. داروسازان داروها را مطابق با نسخه یا در صورت اجازه قانونی، آنها را بدون نسخه عرضه می‌کنند.

داروسازان علاوه بر تسلط در علم بیولوژی، کمک به مراتب بالاتری از علم فارماکولوژی، سم‌شناسی، کار در داروها و پایداری داروها نسبت به سایر اعضای سیستم سلامت دارند و به خوبی می‌توانند اطلاعات مربوط به داروها و تجویز صحیح آنها را ارائه دهند. فعالیت‌های حرفه‌ای آنها علاوه بر اطمینان از عرضه دقیق محصولات دارویی و بهداشتی، مشاوره بیماران حین توزیع داروهای نسخه‌ای و بدون نسخه، ارائه اطلاعات دارویی به سایر اعضای سیستم سلامت، بیماران و عموم مردم و مشارکت در ارتقای سلامت را نیز شامل می‌شود.

رشد اقتصادی و تغییرات اجتماعی و ساختاری در جامعه جهانی به سرعت سبک زندگی را دستخوش تغییر کرده است؛ به طوری که تقاضا برای یک سری فرآورده‌ها نظیر داروهای ضدچاقی، داروهای گیاهی، محصولات زیبایی و ضدپیری، آنتی‌اکسیدان‌ها، مواد مغذی تخصصی مانند مکمل‌های پروتئین ایزوله و مکمل‌های غذایی روند

رو به افزایش دارد. لذا برای استفاده مناسب و منطقی این فرآورده‌ها نیاز به یک فرد متخصص می‌باشد؛ داروسازان با توجه به واحدهای آموزشی گذرانده، بهترین افراد از نظر توانمندی جهت ارائه خدمات مشاوره‌ای در این زمینه می‌باشند.

مطالعات نشان داده‌اند که ارائه مشاوره دارویی و غیر دارویی توسط داروسازان بهبود نتایج بالینی، کیفیت زندگی، دانش دارو و بیماری، رعایت بیمار از خدمات سیستم سلامت را به دنبال داشته است. داروسازان می‌توانند از طریق مشاوره با افزایش آگاهی عمومی مردم بیماری‌های مسری نظیر HIV^۱، هپاتیت و سایر بیماری‌های STI^۲ نقش مهمی در کنترل این بیماری‌ها ایفا کنند.

به طور کلی می‌توان نقش داروسازان عمومی در داروخانه‌های شهری را به دو حوزه مدیریتی - عملیاتی داروخانه و وظایف آنها در ارائه خدمات دارویی به بیماران تقسیم کرد.

• مسئولیت‌های داروساز در حوزه مدیریتی - عملیاتی داروخانه

- ✓ اطمینان از صحت دوز، شکل دارویی و سلامت فرآورده‌های دارویی خریداری شده برای داروخانه
- ✓ فرمولاسیون دوز واحد^۳
- ✓ تهیه فرآورده‌های دارویی داروخانه‌ای^۴
- ✓ مخلوط کردن فرآورده‌های داخل وریدی
- ✓ اطمینان از ذخیره و توزیع صحیح داروها
- ✓ اطمینان از رعایت تمامی قوانین داروخانه‌های شهری
- ✓ مدیریت، نظارت و آموزش کارکنان پشتیبانی داروخانه
- ✓ مدیریت مالی داروخانه

1. human immunodeficiency virus

2. Sexually transmitted Infections

3. Unit dose

4. Extemporaneous

• **مسئولیت‌های مرتبط با ارائه خدمات مستقیم دارویی به بیماران**

- ✓ پردازش نسخه از نظر تداخلات دارویی، اطمینان از مناسب بودن داروها و دوزها برای بیمار با در نظر گرفتن فاکتورهای سلامتی و سایر داروهای مصرفی
- ✓ برچسب زدن صحیح دستور دارویی و توضیح درباره مصرف صحیح داروها، منع و احتیاط مصرف و خاطر نشان کردن برای مراجعه به پزشک و یا داروساز در صورت بروز برخی علائم مرتبط با عوارض جانبی داروها
- ✓ ارائه مشاوره به بیماران در مورد عوارض و تداخل‌های دارویی و مسمومیت دارویی
- ✓ تحویل داروهای مازاد از بیماران و دفع ایمن آنها
- ✓ ترویج سبک زندگی سالم، تشویق بیماران برای انتخاب‌های سالم‌تر، مانند خوردن غذای مغذی‌تر، ورزش بیشتر، کاهش وزن و ترک سیگار و سوء مصرف مواد و الکل
- ✓ ارائه راهکارهای درمانی در خصوص برخی بیماری‌های سریایی و تجویز داروهای OTC^۱
- ✓ مشاوره در مورد استفاده از محصولات آرایشی - بهداشتی
- ✓ مکمل‌های غذایی و شیر خشک
- ✓ ارائه مشاوره از نظر مراقبت‌های دوران بارداری و نوزادی
- ✓ ارائه مشاوره در زمینه مسائل مربوط به تنظیم خانواده

در برخی کشورهای توسعه یافته وظایف داروسازان سرآمده‌تر از وظایف این متخصصین در کشور ما می‌باشد. در برخی کشورها خدماتی نظیر اندازه‌گیری فشار خون، قند خون و سایر آزمایشات ارائه می‌شود؛ همچنین پایش فشار خون و قند خون. به بیماران آموزش داده می‌شود. البته وظایف آنها محدود به محیط داروخانه نیست و داروسازان خدمات مشاوره‌ای را همچنین ارائه خدمات در منزل برای سالمندان و سایر بیماران به بیماری‌های مزمن را ارائه می‌دهند.

در تعدادی از کشورها، سیاست‌هایی در حال تدوین است که بر اساس آن داروسازان در درمان یک سری بیماری‌های مزمن نظیر هایپرلیپیدمی، آسم، دیابت و بیماری‌های مزمن دیگر به صورت مستقیم نقش ایفا می‌کنند. شایان ذکر است داروسازان در برخی کشورها در تدوین فارماکوپیدمیولوژی دارو نقش مهمی ایفا می‌کنند. فارماکوپیدمیولوژی فازی از مطالعات بالینی ارزیابی داروها می‌باشد که بعد از ورود دارو به بازار مصرف انجام می‌شود. در این فاز ایمنی بلندمدت دارو ارزیابی می‌شود.

امید است در کشور عزیزمان همانند سایر کشورهای توسعه یافته جایگاه شغلی داروسازان و حیطه ارائه خدمات ایشان پیش رو روشن‌تر و گسترده‌تر شود.

■ **تعریف نسخه و نحوه پذیرش و روند کاری**

۱. **تعریف نسخه:** دستور دارویی کتبی است که توسط پزشک دندانپزشک، یا ماما که مطابق قانون اجازه تجویز دارو را دارند نوشته می‌شود.

۲. **مشخصات یک نسخه دارویی:** در یک نسخه دارویی موارد زیر قابل مشاهده هستند:

- ۱) مشخصات بیمار
- ۲) مشخصات پزشک معالج
- ۳) شرح نسخه
- ۴) متن نسخه (شکل دارو، نام دارو، تعداد دارو، دستور مصرف دارو)

۳. **اصول نسخه‌خوانی:** به پارامترهایی که در خواندن نسخه باید به آنها توجه کرد در ادامه اشاره شده است.

• **نام داروها**

به صورت اسم ژنریک و تجاری بر روی بسته‌بندی دارو نوشته می‌شود.

نام ژنریک: نام علمی دارو می‌باشد که توسط شرکت تولیدکننده دارو بر روی بسته‌بندی دارو نوشته می‌شود.
نام تجاری: نام خاص شرکت تولیدکننده دارو که با عنوان بر روی بسته‌بندی‌ها نوشته می‌شود. در کنار نام برند دارو علامت ® قابل مشاهده می‌باشد.

مثال: نام ژنریک: لووفلوکساسین نام تجاری: تاولکس

• **سن بیمار**

بر اساس سن بیمار، شکل و مقدار مصرف دارو متفاوت می‌باشد. به طور مثال بیشتر داروهای مخصوص نوزادان کودکان را اشکال دارویی قطره، شربت، سوسپانسیون و شیاف تشکیل می‌دهد.

• **جنس بیمار**

بر اساس جنس بیمار نیز ممکن است نوع و شکل دارو متفاوت باشد. به عنوان مثال داروهای ضدبارداری مخصوص زنان شکل دارویی واژینال مخصوص زنان می‌باشد.